

ENTREVISTA A VICENT ALONSO

Rafa Gomar

LICENCIAT EN FILOSOFIA I DOCTOR EN FILOLOGIA per la Universitat de València, on exerceix de professor, Vicent Alonso (Godella, 1948) ha conreat la poesia, l'article periodístic, la traducció, l'assaig i la crítica literària, a més de ser el director i promotor de revistes de literatura com ara *Daina* i *Caràcters*, i responsable de diverses col·leccions

de narrativa en editorials valencianes. Per la seua trajectòria personal i literària, doncs, no seria agosarat qualificar-lo d'un autèntic dinamitzador cultural, així com una de les persones que més coneix per dins i des de tots els angles el món literari al nostre País. A més a més, en els seus estudis, ha tingut una clara preferència *-rara avis-* per la narrativa breu en general i el conte i els contistes en particular, i per això, hem cregut interessants les seues opinions.

Rafa Gomar.- En les teues "*Notes sobre la narrativa breu al País Valencià (1973-1997)*" publicades en Serra d'Or el gener de 1998, deies: "És indiscutible que el conte ha ocupat una posició marginal en el panorama literari valencià dels darrers anys". Creus que ha canviat a millor o a pitjor aquest panorama durant els cinc anys transcorreguts des d'aleshores? I en qualsevol cas, quina és la raó al teu parer?

Vicent Alonso.- Pense que, com era d'esperar, la situació no ha canviat. Trobe que fins i tot s'ha agreujat. I és normal, atès que ara comptem amb més narradors que clarament opten per la novel·la. De tota manera no m'agradaria donar la impressió que estic comparant i avaluant gèneres literaris des d'una voluntat jerarquitzadora. Mai no he parlat de la narrati-

va breu des de perspectives semblants. M'he limitat a constatar una veritat notòria. Des d'una òptica estrictament literària, el conte exigeix condicions, tant als creadors com als lectors. Condicions que, d'altra banda, també són exigides per qualsevol altre dels gèneres literaris. I el problema és que hi ha creadors que no accepten —és una manera de dir-ho— aquestes condicions perquè hi veuen simplement una novel·la en miniatura. Alguns crítics, d'altra banda, solen apuntar-se a aquesta visió empobridora de la narrativa breu. I quan anem més enllà de plantejaments purament estètics i veiem el problema des del món editorial, des del mercat del llibre, no crec inventar res si dic que és el que els editors prefereixen com a producte a vendre.

R. G.- Si férem cas a Italo Calvino en les seues propostes per a aquest mil·leni, el conte hauria de guanyar terreny i importància en la seua consideració, però de moment no és així. Per què creus que la societat continua valorant el nombre de pàgines sobre la qualitat literària?

V. A.- Les coses de gran format sempre ho tenen més fàcil, a l'hora de cridar l'atenció. I la gent sempre se sent atret per les *megacoses*, siguen de la condició que siguen. Urbanísticament, per exemple, això sembla evident per a un valencià que es mire la ciutat que darrerament ens estan dissenyant. Com resulta també evident per a un parisenc que es mire La Defense i tot el que significa. Les coses petites no ho tenen tan fàcil. I insistesc que no es tracta de posar una cosa per damunt de l'altra. Però les coses són així. D'altra banda, tampoc no és rigorosament cert que els lectors de la societat actual preferesquen les novel·les ben llargues. Fixa't i veuràs com la societat literària contemporània ha anat configurant una mena de text estàndard que s'allunya tant del conte com de la novel·la de moltes pàgines. Alguna cosa així com si, amb elements diversos com ara els costums cinematogràfics, el preu final del llibre, les condicions de la vida contemporània, etc., s'haguera configurat una nova unitat estètica que fins i tot alguns —els qui convoquen els premis literaris, per exemple— s'atreveixen a quantificar en nombre de pàgines. I ningú no hauria d'oblidar que tots aquests condicionaments socioculturals són assumits pels creadors, que sempre escriuen per a un públic d'una societat determinada. Des d'una certa perspectiva, el que la societat literària contemporània ha acabat prioritzant és la *nouvelle* i no el conte o la novel·la de cinc-cents pàgines.

R. G.- Deixant a banda teatre i assaig, en general, els crítics solen obviar els gèneres emmarcats entre la poesia en prosa i la novel·la. Tu, tanmateix, has fet diversos estudis sobre els contes i els contistes i també treballes amb ells com a material literari a la Facultat. Com va nàixer el teu interès per aquest gènere? Quines característiques t'hi atrauen?

V. A.- Mira, a mi sempre m'ha interessat el que podríem anomenar l'estètica de la brevetat. El conte, el poema, l'article periodístic... són maneres de fer literatura que s'assemblen precisament per una sèrie de recursos que es posen en funcionament a partir d'una limitació d'espai prèviament acceptada. Tu saps que quan faig creació sempre m'he mogut en el territori de l'article i el poema. Amb el conte mai no m'he atrevit perquè sempre l'he tingut com a objecte d'estudi més acadèmic. Potser algú ho veurà rar, però la veritat és que sempre he volgut establir una diferència precisa entre creació i anàlisi acadèmica. Certament, això m'ha portat bona cosa de problemes, que no sé si ara és el moment o si seria capaç de resumir-te'ls. Per exemple, la dicotomia que en la pràctica he acabat acceptant entre parlar de literatura acadèmicament i fer-ho sense la submissió als rituals universitaris. Com més ho pense, més m'adone que en el fons és una dicotomia absolutament falsa, que només es manté en la mesura que un aprèn a respectar els costums universitaris. I pel que fa als aspectes més pedagògics, és evident que del conte es pot traure un gran profit. Utilitzar-lo per a introduir els estudiants en l'anàlisi de la narrativa crec que està perfectament justificat. El conte permet exemplificacions diverses i completes, cosa que amb la novel·la ho tindriem difícil. En contrapartida, hi ha elements decisius dels textos narratius que el conte no permet exemplificar. Però crec que, en general, és superior el profit pedagògic del conte.

R. G.- Com qualificaries la salut del conte en català respecte a tot allò que s'escriu en les altres literatures? Hi destacaries algun tret peculiar, alguna aportació original destacable al gènere? Quin paper jugarien els contistes valencians?

V. A.- En català tenim grans contistes. Tothom ho sap. Pensa només en Calders, Moncada o Monzó i veuràs com són grans escriptors equiparables a qualsevol dels grans contistes d'altres literatures. Però això no indica que la salut del gènere siga excel·lent. Jo diria més bé que gràcies a aquests escriptors encara comptem amb mostres excel·lents del gènere. Són grans contistes a pesar de i no gràcies a. No ho sé, però em sembla que la peculiaritat dels nostres contistes té més a veure amb la societat literària on s'han desenvolupat que amb aportacions decisives al gènere. Potser Calders introdueix maneres de fer que, tot i tenir molt a veure amb altres literatures, acaben significant novetats de pes en la nostra. I això mateix podríem dir de Monzó. El cas dels valencians, tu el coneixes tan bé com jo. Crec que el reconeixement més explícit fou aquell premi Víctor Català que guanyares amb *Legítima defensa*. A pesar que els darrers anys han aparegut llibres de contes notables, em sembla que encara ens queda

camí i que no serà fàcil. Si mirem, per exemple, el període 1970-2000, que són dates magnífiques per emmarcar un estudi global, veurem com potser ens sobren dits d'una mà per a comptar els reculls de contes que mereixen un lloc destacat.

R. G.- Com a professor universitari, en general, com reben els alumnes la narrativa breu? És un gènere rebutjat o pel contrari el prefereixen a altres? Basant-te en aquesta experiència, quina perspectiva de futur li trobes en català?

V. A.- Ja t'he comentat adés que el conte és un instrument didàctic d'una gran força. Però no crec que entre els estudiants de literatura hi haja preferències genèriques molt marcades. És més aviat un problema d'autors. No crec, doncs, que puguen extraure's dades massa significatives pel que fa al futur del conte. Ara bé, si et refereixes als estudiants que tenen interessos creatius, aquesta és una altra qüestió. Òbviament les peces curtes es veuen sempre com més assequibles des de l'òptica d'un que comença. Plantejar-te el repte de fer un poema, un conte, o un article periodístic no té punt de comparació a plantejar-te el de fer una novel·la. I va bé, molt bé, fer veure a aquests estudiants que si això és cert, també ho és la diferència radical d'actitud davant el fet literari que impliquen aquestes formes diverses de la creació. Pense que els meus estudiants de la Universitat de València han après bé a distingir-les i a entendre que el nombre de pàgines i la qualitat d'un text literari no tenen res a veure. Com també han après que les formes breus estan sotmeses a constrenyiments específics que tenen a veure tant amb l'àmbit de la creació com al de l'edició i la recepció. El problema de l'edició en reculls, per exemple, que és radicalment estrany al món novel·lístic, però que és essencial al de les altres formes. El conte, al capdavant, no ha de veure's només com un exercici de preparació per a un objectiu final novel·lístic o com una gimnàstica de manteniment entre novel·la i novel·la. Certament, pot veure's simplement així; de fet així el veuen una bona part de narradors. Per a mi, tanmateix, hi ha alguna cosa més que té a veure amb actituds davant del món i, òbviament, amb capacitats específiques que, posats en aquesta direcció, acaben perfeccionant-se.

R. G.- A què atribueixes que així com en poesia, a casa nostra, s'elaboren bastant periòdicament antologies que fan balanç dels nous poetes i les noves veus, no ocorre igual amb el conte? No resulta curiós que l'única petita mostra que se n'ha fet més o menys recentment, haja estat editada per una editorial de Barcelona?

V. A.- Les antologies valencianes, vull dir, que antologuen autors valencians, van bé, molt bé, però només perquè escriure a València en

català té inconvenients innegables. Continua sent una gran veritat que, perquè se't tinga en compte, cal triomfar a la metròpoli. A més, si fas una ullada, per exemple, a les antologies poètiques que abasten tot l'àmbit lingüístic, observaràs d'immediat com hi ha un fet que crida poderosament l'atenció i és la poca importància que totes elles concedeixen a les perifèries. No hi ha dubte que es tracta d'una conseqüència inevitable de la situació política dels territoris de parla catalana dins l'Estat. La poesia feta a València des del 70 fins ara és d'una potència extraordinària i, tanmateix, el seu reflex en les antologies és més aviat un problema de quotes. Alguna cosa semblant podríem dir també de certes antologies de prosistes. Però em permetràs que hi afegisca una consideració a banda: crec que el conte fet per valencians no ha tingut tanta força com la poesia. És lògic, doncs, que s'haja vist sempre com una necessitat la de fer antologies poètiques i no les contístiques. Supose que et refereixes a l'antologia que féu Francesc Calafat i que publicà La Magrana. Benvinguda siga, no? Se suposa que això haurà permès que el llibre circule per tot el territori lingüístic. Posats a pensar en situacions més o menys idíl·liques estaria bé que editorials, crítics, professors, autors, lectors i tota la tribu literària deixàrem de veure'ns el nostre món literari des de la compartimentació derivada de l'organització administrativa i de la realitat dialectal. Però això, insistesc, és un horitzó i tinc la impressió que per a molts no és ni això. I en el trànsit és normal, i jo diria que també saludable, que tots ens defensem del menyspreu que implica ser considerat una simple «quota» que cal respectar per a allò que és considera políticament correcte.

R. G.- En 1998, del 28 al 30 d'abril es va celebrar a València el *I Simposi Internacional de Narrativa Breu* on es tractava l'estètica de la breuetat, juntament amb l'anàlisi dels contes de Mercè Rodoreda. Com a membre integrant de l'organització, com va resultar aquella experiència? Ha tingut continuïtat? Conta'ns alguna cosa.

V. A.- Puc dir-te que, en efecte, fou idea meua començar aquesta experiència d'un simposi dedicat a la narrativa breu. El disseny inicial responia a la idea de dedicar una part dels estudis a l'anàlisi de procediments i, l'altra, a un contista. Aleshores pensava en una llarga llista d'escriptors catalans amb obra narrativa breu mereixedora d'estudis específics i actualitzats. Era, d'altra banda, un complement magnífic per a la investigació -humil, però insistent- que jo feia sobre contistes contemporanis. La idea fou molt ben rebuda inicialment. A la Universitat de València hi ha també altres professors que de fa temps s'interessen per autors com Pere Calders o Joan Perucho, imprescindibles en la història del gènere. El primer simposi fou tot un èxit, pense. Però el segon simposi

ja no es dedica específicament a la narrativa breu, sinó a la narrativa en general. A mi m'hauria agradat que no fóra així, que es continuara amb la idea inicial, però confesse que vaig renunciar a defensar-ho a capa i espasa. Les decisions estaven preses i jo, que habitualment m'agrada lluitar per portar projectes endavant, també sóc conscient que hi ha coses contra les quals no paga la pena lluitar, sobretot quan saps que perdràs inevitablement.

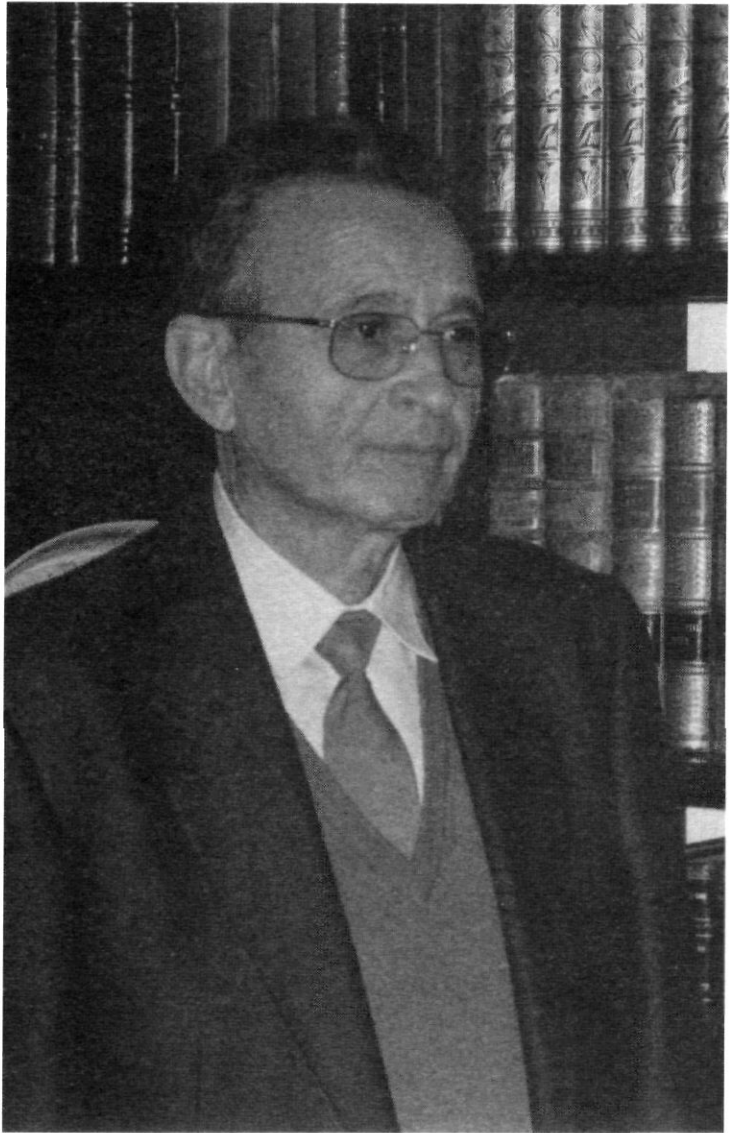
R. G.- Si considerem com a bona l'afirmació de Ricardo Piglia que "*el crític és aquell que troba la seua vida en els textos que llig*", en quins textos contístics has trobat tu la teua vida?

V. A.- A mi m'agrada repetir que no sóc un crític, sinó un lector a qui li agrada reflexionar i parlar sobre els llibres que llig. Crec que la diferència és important. La voluntat reflexiva i la literatura sobre la literatura no impliquen necessàriament la creença que un pot ordenar el món literari des de criteris de qualitat i que, a més, vol fer que els altres segueixen els seus consells. Crec que són plantejaments diferents. Fixa't que, a més, no es tracta de rebutjar aquesta manera de fer. Per a ordenar el món literari des de criteris de qualitat cal tenir un coneixement d'aquest món que ni he tingut ni mai tindrè. I sóc, d'altra banda, un ferm defensor de la impossibilitat d'anar més enllà d'un relativisme més o menys contingut. Si això s'entén, s'entendrà també que quan un parla de literatura no vol sinó intervenir en un diàleg que a ningú no ha de fer mal, un diàleg sobre la literatura i també sobre el món. Sempre he cregut que aquest diàleg és imprescindible per a la supervivència, però es tracta d'un diàleg que no té res a veure amb voluntats canonitzadores. No sé exactament a què es refereix Piglia, però puc dir-te que he llegit bona cosa de contes que m'han agradat moltíssim i que, tanmateix, res no tenen a veure amb la meua vida. M'identifique més en aquella manera de fer que sap jugar amb la participació del lector encara que siga contra la facilitat de la lectura. Ja sé que és un problema d'equilibri, però no suporta els que posen aquesta facilitat per damunt de qualsevol altre criteri.

R. G.- A més de poeta i crític literari, també has conreat la traducció. Alguna volta t'has vist temptat d'escriure narrativa breu? Què podries comentar-nos sobre la traducció de llibres de contes. També es troba proporcionalment per davall dels altres gèneres?

V. A.- En general es tradueix poc. Els editors viuen massa pendents del mercat, com és natural. Els llibres de contes no sembla que donen massa diners. Escriure narrativa breu? Clar que l'he escrita. Crec que ja he comentat adés el veïnatge innegable entre conte, article i poema. Des d'aquest punt de vista, és clar que he escrit narrativa breu. Reculls de

contes, no. Però narrativa breu, sí. I ho dic des de la humilitat de la meua escassa obra. En el meu darrer llibre de poemes, *Del clam de Jasó*, hi ha clars exercicis narratius. Molts dels articles que he escrit, alguns dels quals estan recollits a *Les paraules i els dies*, també tenen a veure amb la pràctica de la narrativa breu. I encara més, si tinc temps i ganes d'acabar-lo i trobe editor, espere publicar una part del meu dietari, constituït per fragments que són essencialment narratius o que podrien encabir-se perfectament dins del gènere. Al capdavall la «brevetat» remet a una manera de fer que no es limita a cap gènere en especial.

Una imatge recent de Josep Iborra